

Sygn. akt III AUa 535/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Monika Kowalska (spr.)
Sędziowie:	SSA Ewa Drzymała SSO Grażyna Wiśniewska
Protokolant:	st. prot. sądowy Anna Baran

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **W. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o zwrot nienależnego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 stycznia 2012 r. sygn. akt VII U 1755/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 535/12

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 10 października 2012 roku

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2012 roku Sąd Okręgowy w Krakowie zmienił zaskarżoną przez W. S. decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 31 maja 2011 roku w ten sposób, że odstąpił od żądania zwrotu przez W. S. kwoty (...)zł. tytułem nienależnie pobranego świadczenia przysługującego od 1 stycznia 2011 roku do 31 stycznia 2011 roku S. S..

Sąd I instancji ustalił, że W. S.(...)roku. Decyzją z dnia 11 października 1979 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał jej rentę inwalidzką od dnia 4 września 1979 roku, tj. od wyczerpania zasiłku chorobowego. Orzeczeniem Komisji do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 23 września 1986 roku została zaliczona do pierwszej grupy inwalidów. Decyzją z dnia 1 stycznia 2006 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał wnioskodawczyni emeryturę z urzędu. W piśmie z 26 września 2007 roku wnioskodawczyni i jej mąż S. S. zwrócili się z wnioskiem do

organu rentowego, by przysługujące im świadczenia emerytalno - rentowe były przekazywane na ich wspólny rachunek bankowy. Wnioskodawczyni pobierała emeryturę do 15 grudnia 2010 roku. W tym dniu zmarł jej mąż S. S.. W dniu 21 grudnia 2010 roku złożyła ona wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego po zmarłym mężu. Następnie po rozpatrzeniu jej wniosku z 31 grudnia 2010 roku, decyzją z 13 stycznia 2011 roku organ rentowy przyznał jej rentę rodzinną po zmarłym mężu począwszy od 15 grudnia 2010 roku. Pismem z 4 stycznia 2011 roku Bank (...) S.A. poinformował Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K., że nie można dokonać zwrotu nienależnego świadczenia, ponieważ rachunek, na który wpłynęło ww. świadczenie jest rachunkiem wspólnym, a współwłaścicielem rachunku jest W. S..

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy przyjął, że zaskarżona decyzja z dnia 31 maja 2011 roku, w której organ rentowy zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu kwoty (...)zł tytułem nienależnie pobranego świadczenia przysługującego jej małżonkowi za okres od 1 stycznia 2011 roku do 31 stycznia 2011 roku nie jest zasadna. Powołując się na treść art. 138 ust. 1, ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. Z 2009 roku, nr 153, poz. 1227 ze zm.) stwierdził, że w prawie ubezpieczeń społecznych świadczenie nienależnie pobrane to nie tylko świadczenie nienależne obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej, ale także pobrane przez osobę, której można przypisać określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (zaniechania). W ocenie Sądu I instancji wskazana w zaskarżonej decyzji kwota pobranego przez wnioskodawczynię świadczenia stanowi świadczenie nienależnie pobrane przez osobę nieuprawnioną, gdyż prawo do tego świadczenia ustało wskutek śmierci osoby uprawnionej tj. męża wnioskodawczyni. W niniejszej sprawie zachodzą jednak szczególnie uzasadnione okoliczności uzasadniające odstąpienie przez organ rentowy od żądania zwrotu od wnioskodawczyni pobranych przez nią należności na podstawie art. 138 ust. 6 ww. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zdaniem Sądu Okręgowego za szczególnie okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu świadczenia przez organ rentowy w odniesieniu do wnioskodawczyni należy uznać jej sytuację zdrowotną, wiek oraz fakt, że organ rentowy posiadał wiedzę o śmierci S. S. już co najmniej w dniu 21 grudnia 2010 roku (data złożenia wniosku o wypłatę zasiłku pogrzebowego), a o posiadaniu przez małżonków wspólnego konta bankowego był informowany już w 2007 roku. Wnioskodawczyni jest osobą schorowaną, starszą, w 1986 roku została zaliczona do pierwszej grupy inwalidztwa. Organ rentowy po powzięciu informacji o śmierci jej męża nie powinien przysłać spornego świadczenia na wspólne konto małżonków, co wszystko czyni, że odwołanie należy uznać za zasadne.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy. Zarzucając naruszenie prawa materialnego, w szczególności art. 138 ust.3 i 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie złożonego przez wnioskodawczynię odwołania. W uzasadnieniu apelacji podniósł, że Sąd I instancji wyszedł poza zakres zaskarżonej decyzji. Przesłanki z art. 138 ust.6 ww. ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych powinny być oceniane przez organ rentowy na wniosek strony, a nie obligatoryjnie i każdorazowo z urzędu. Rozpoznając odwołanie od decyzji orzekającej o obowiązku zwrotu kwoty nienależnie pobranego świadczenia sąd nie powinien oceniać zasadności tego rozstrzygnięcia w aspekcie regulacji art. 138 ust.6 powołanej wyżej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odstąpienie od żądania zwrotu nienależnego świadczenia jest bowiem uprawnieniem, a nie obowiązkiem organu rentowego. W sytuacji, gdy Sąd Okręgowy uznał, że pobrana przez wnioskodawczynię kwota stanowi nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 3 tejże ustawy powinien oddalić odwołanie od decyzji orzekającej o obowiązku zwrotu tej należności, co czyni apelację zasadną.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje;

Apelacja organu rentowego nie jest uzasadniona.

Przedmiot sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia, czy w świetle regulacji zawartej w art.138 ust. 3 powołanej wyżej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 roku nr 153, poz. 1227 ze zm.) W. S. jest zobowiązana do zwrotu wypłaconego (na wspólne konto z mężem) przez organ rentowy za styczeń 2011 roku, a dokładnie za okres od 1 stycznia do 31 stycznia 2011 roku, świadczenia emerytalnego zmarłego w dniu 15 grudnia 2010 roku męża – S. S..

Zgodnie z treścią powyższej regulacji, czyli art. 138 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń osoba, która nienależnie pobrała świadczenie, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się między innymi świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu (art.138 ust. 3 ww. ustawy).

W niniejszej sprawie przesłanki te nie zostały spełnione. Wypłata świadczenia przysługującego mężowi wnioskodawczyni za miesiąc styczeń 2011 roku nastąpiła wprawdzie po śmierci uprawnionego, która to śmierć miała miejsce w dniu 15 grudnia 2010 roku, na wspólny rachunek bankowy małżonków, jednakże została dokonana z przyczyn, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność. Wnioskodawczyni powiadomiła organ rentowy o śmierci męża – S. S. już w dniu 21 grudnia 2010 roku. W tej dacie złożyła wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego, dołączając do tego wniosku odpowiedni akt zgonu. Ponadto w dniu 31 grudnia 2010 roku do organu rentowego wpłynął wniosek W. S. o przyznanie jej renty rodzinnej po zmarłym mężu. Zakład Ubezpieczeń Społecznych został zatem powiadomiony o śmierci uprawnionego, o czym świadczy również fakt, że jeszcze przed wypłatą spornego świadczenia za styczeń 2011 roku, bo w dniu 28 grudnia 2010 roku skierował do banku (...) II Oddział w K. wniosek o zwrot nienależnych świadczeń, w którym powołał się na śmierć świadczeniobiorcy S. S. w dniu 15 grudnia 2010 roku. Zważywszy na fakt, że termin wypłaty przysługującego S. S. świadczenia emerytalnego przypadał 5 – tego każdego miesiąca należy stwierdzić, iż organ rentowy przed dniem wypłaty emerytury za miesiąc styczeń 2011 roku dysponował informacją o śmierci uprawnionego. Dokonana pomimo posiadania takiej wiedzy wypłata świadczenia (jeszcze raz podkreślić należy, że chodzi o wypłatę emerytury za styczeń 2011 roku w dniu 5 stycznia tegoż roku) nie nastąpiła z przyczyn od organu rentowego niezależnych. W. S. (żona świadczeniobiorcy) nie może zostać obciążona odpowiedzialnością za taki stan rzeczy, skoro w odpowiednim czasie nie tylko poinformowała Zakład Ubezpieczeń Społecznych o zgonie małżonka, ale także udokumentowała tę okoliczność.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny uznał, że wymieniona w zaskarżonej decyzji kwota emerytury S. S. za miesiąc styczeń 2011 roku została pobrana przez osobę niewskazaną w decyzji organu rentowego, jednakże w okolicznościach rozpatrywanego przypadku nie można przyjąć, iż wypłata nastąpiła wskutek okoliczności niezależnych od organu rentowego w rozumieniu art. 138 ust 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń. Zatem to Zakład Ubezpieczeń Społecznych ponosi odpowiedzialność za dokonanie wypłaty spornego świadczenia za okres stycznia 2011 roku, gdy już w dacie przed wymagalnością tego świadczenia, bo w dniu 21 grudnia 2010 roku wiedział, że uprawniony S. S. zmarł. Tym samym, w konsekwencji organ rentowy nie jest uprawniony do żądania zwrotu pobranego przez wnioskodawczynię świadczenia emerytalnego jej zmarłego męża. Błędnie zatem Sąd I instancji stwierdził, że wskazana w zaskarżonej decyzji kwota stanowi nienależne świadczenie w rozumieniu art. 138 ust. 3 powołanej wyżej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń.

Pomimo powyższego uchybienia Sądu Okręgowego, z uwagi na ograniczenia płynące z zakazu reformationis in peius, orzeczenie Sądu Okręgowego nie może ulec modyfikacji. Tym bardziej, że pomimo błędnego sformułowania samej sentencji wyroku osiąga on zamierzony skutek, a to powodujący, iż odwołująca się W. S. nie jest zobowiązana do zwrotu organowi rentowemu kwoty (...)zł stanowiącej świadczenie jej męża, która to kwota dla niej samej nie była świadczeniem nienależnym o jakim mowa w art. 138 ust 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń.

Podniesione w apelacji zarzuty nie uzasadniają wnioskowanej przez skarżącego zmiany wyroku Sądu I instancji. Z uwagi na fakt, że wnioskodawczyni nie jest zobligowana do zwrotu świadczenia emerytalnego jej małżonka wypłaconego za miesiąc styczeń 2011 roku z powodu braku spełnienia przesłanek z art. 138 ust.3 ww. ustawy, bezcelowe jest rozważanie zasadności zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 138 ust.6 tej ustawy. Kwestia odstąpienia od żądania zwrotu wskazanego w zaskarżonej decyzji świadczenia, aktualizowałaby się dopiero w przypadku ustalenia, że wypłacone wnioskodawczyni świadczenie było nienależne, a za takie nie uznaje go Sąd Apelacyjny.

Mając na uwadze wszystkie powyższe okoliczności, na podstawie art.385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł o oddaleniu apelacji jako bezskutecznej.